

НАЗВИ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ В НАРОДНІЙ ГЕОГРАФІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЛІВОБЕРЕЖНОЇ ЧЕРКАЩИНИ

*І. В. Задорожня, молодший науковий співробітник Інституту української мови
Національної академії наук України
(Київ, Україна)*

e-mail: irinav.pustovit@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4418-3158

У статті представлено процеси номінації земельної ділянки, призначеної для обробітку що становить окрему лексико-семантичну групу як частину термінологічної системи народної географії. До аналізу залучено матеріали власних польових експедицій останніх років, що охоплюють говірки Лівобережної Черкащини, які стали основою сучасної літературної мови. Виявлено відмінні від літературного стандарту назви, простежено мотиваційні моделі творення, засвідчено походження номенів, що становлять ядро словотвірного ланцюжка. Відзначено розширення семантики та переходу лексем з інших тематичних груп до системи народної географічної термінології.

Більшість представлених назв земельної ділянки в лівобережних середньонадніпрянських говірках є архаїчними, і для процесів номінації продуктивними залишаються однослівні номени, які характерні для термінологічних систем. Водночас народна географічна термінологія поступово зникає з активного вжитку діалектоносіїв з плином часу чи через рушійні процеси в навколишньому середовищі, що породжує заміну сталих однослівних номенів прийменниково-іменниковими конструкціями та описовими назвами.

Ключові слова: номінація, назви земельної ділянки, народна географічна термінологія, середньонадніпрянські говірки.

Актуальність. Останнім часом в українському мовознавстві й славістиці загалом посилено увагу до представлення діалектного лексичного матеріалу крізь призму тематичних груп лексики. Лексичний рівень зазнає найбільших коливань та змін не лише в літературній, а й у діалектній мові, що зумовлено лінгвальними та позалінгвальними чинниками: архаїзацією лексем у зв'язку зі зникненням реалій, які вони позначають, міжмовними та міждіалектними контактами, міграційними процесами, проникненням у діалектну мову літературних елементів, розвитком матеріальної культури, народного господарства, модернізацією промисловості, відходом у небуття людей старшого віку, які були основними носіями говірок, та ін. [1, с. 141]. Водночас, за словами П. Гриценка, «при всій очевидності змін у словниковому складі мови лексична система зберігає такі архаїчні риси, які часто несуть більшу інформацію, ніж релікти інших структурних рівнів» [2, с. 3]. У зв'язку з цим дослідження діалектної лексики залишається важливим й актуальним завданням лінгвістів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Інформаційно цінною тематичною групою лексики є для науковців народна географічна термінологія, що відтворює складний реалемний план і пов'язана з історією та культурою народу. На такий зв'язок звертають увагу дослідники народних географічних назв. У слов'янському мовознавстві цій тематичній групі присвячено низку праць, зокрема Й. Шютца [14], П. Ніщше [13], Р. Малько [3], І. Яшкіна [11], та відображено в словниках Е. Григоряна [Григорян], Е. Мурзаєва і В. Мурзаєвої [Мурзаєв]. Найповніше слов'янська географічна термінологія досліджена в монографії М. Толстого «Слов'янська географічна термінологія: Семасіологічні етюди» [9]. В українському мовознавстві зберігають цінність наукові та лексикографічні праці Я. Рудницького [6], С. Грабця [12], Є. Черепанової [Черепанова], Т. Марусенко [4], Н. Сіденко [7], І. Потапчук [5], С. Шийки [10], О. Слободян [8], Т. Громко, В. Лучика і Т. Поляруш [Громко] та О. Данилюк [Данилюк].

Одним зі складників розгалуження тематичної групи лексики є лексико-семантична група (далі ЛСГ) на позначення земельних ділянок. Ця ЛСГ посідає важливе місце в системі народної географічної термінології, має складну внутрішню диференціацію, привертає увагу численними лексико-семантичними та словотвірними особливостями, проте досі досліджена спорадично, що зумовлює **актуальність** її вивчення, зокрема в аспекті структурно-семантичного опису назв цієї групи, з'ясування їхньої динаміки.

Мета статті – представити репертуар, структуру і семантику назв земельних ділянок, придатних для обробітку, з'ясувати мотиви їх номінації та динаміку в лівобережних середньонадніпрянських говірках. До аналізу залучено **матеріали** власних польових експедицій 2014–2018 рр., якими охоплено говірки Лівобережної Черкащини.

Результати дослідження та їх обговорення. Для позначення земельної ділянки, призначеної для обробітку, найуживанішою є лексема *пай* (Пдс, Плш, Глм, Бзп, Клб, Квр, Лпл, Жвн). У літературній мові назва *пай* до земельної ділянки не має жодного стосунку [СУМ VI, с. 16]. Уважаємо, що до системи народної географічної термінології цю назву було перенесено. Також на позначення семи зафіксовано назви *над'іл* (Лпл) і варіант *на'д'іл'* (Клш), *го'род* (Лпл), *сертеф'і'кат* (Жвн). Мотивація назви *сертеф'і'кат* подібна до лексеми *пай* – перенесення назви документа на право володіння земельною ділянкою на саму земельну ділянку. Лексема *над'іл* (*на'д'іл'*) мотивована дієсловом наділяти, а назва *го'род* тут розширює свою семантику.

Переважно в усіх досліджуваних говірках Лівобережної Черкащини для реалізації семи ‘присадибна ділянка землі, призначена здебільшого для вирощування овочів’ використовують загальноновживану лексему *го'род* (Пдс, Плш, Квр, Глм, Лпл, Клб, Жвн, Нхй, ВХ) праслов'янського походження (псл. **gordъ*), мотивовану дієсловом *городити* (псл. **gorditi*). Первісно слово *город* означало ‘ділянку землі, обнесену загорожею’ [ЕСУМ I, с. 571]. На сьогодні цю мотивацію частково втрачено й лексема *город* розширює семантику, позначаючи також ‘вузьку земельну ділянку’ (Глм), ‘город поблизу болота’ (Лпл), ‘земельну ділянку, призначену для обробітку’ (Лпл). Зафіксовано також похідні назви загороженої ділянки землі біля будинку: *заго'р'ідчик* (Лпл), *обго'рожино* (Бзп).

Фонетичний варіант *ого'род* ‘присадибна ділянка землі, здебільшого для вирощування овочів’ (Плш, Клн, Жвн, Врм, Клш, Лвч, Бзб, Бгд) інколи вживають паралельно з назвою *го'род*. У говірці с. Плешкані Золотоніського району лексема *ого'род* має додаткове значення за диференційною ознакою «розмір» і позначає вузьку земельну ділянку (Плш). Номен *го'роди* зафіксовано на позначення семи ‘низина з пологими схилами’ (Клш), яку вживають паралельно з назвою *г'р'адки*. Також на позначення присадибної ділянки землі, призначеної здебільшого для вирощування овочів, зафіксовано номен *гони* (Жвн). Пояснюючи мотивацію назви, інформанти пов'язують її зі способом обробітку земельної ділянки, що розташована на рівнині¹.

Похідну від *город* назву *го'родина* зафіксовано на позначення низовини біля річки, що призначена для городніх культур (Глм, Нхй), поля, відведеного для вирощування овочів, городини (Лпл, Клб, Бгд, ВХ). Варіанти семантики передає словоформа *ого'родина*: ‘поле, відведене для вирощування овочів’ (Пдс, Квр, Клн, Глм, Жвн, Врм, Клш, Нхй, Лвч), ‘ділянка землі для вирощування одного виду овочів’ (Плш), ‘поле, на якому ростуть баштанні культури’ (Жвн), ‘низовина біля річки, що призначена для городніх культур’ (Врм, Бзб). Припускаємо, що приставний [о] на початку може бути пов'язаний з утворенням лексем від різних видових форм дієслова: *городина* ← *городити*, *огородина* ← *огородити*.

На позначення семи ‘ділянка землі для вирощування одного виду овочів’ зафіксовано номен *го'родч'ик* (Бзп). Зауважимо, що суфікс *-чик-* у говірці не утворює

¹ Кілька населених пунктів, зокрема й село Жовнине, де зафіксовано назву *гони*, було перенесено у зв'язку із будівництвом Кременчуцької ГЕС у 1960-х рр. Сьогодні ці села мають чітку будову у вигляді сітки кварталів, де будинки розміщені однаково, а присадибні ділянки біля них мають рівні межі, продовгувату форму (смугу), яку зручно обробляти технікою в кілька захватів – гонів.

демінутив, а змінює семантику назви. Порівняймо значення назви в межах однієї говірки (Бзп): *з'р'адки* 'присадибна ділянки землі, здебільшого для вирощування овочів', *зо'родч'ик* – 'ділянка землі для вирощування одного виду овочів'. Це явище фіксує нетипові зміни процесів номінації в говірці, оскільки досліджуваним говіркам притаманна ієрархія назв. Якщо всю присадибну ділянку називають *зо'род* (*ого'род*), то її ще поділяють на менші ділянки землі, призначені для вирощування одного виду овочів, – *зр'адка* (Лпл, Клб, Льч), *з'р'адоч'ка* (Пдс, Глм, Врм), *д'іл'аноч'ка* (Клн), *латка* (Клщ), *л'аточ'ка* (Квр, Бзб, ВХ) тощо. Варіантом номінації є також зафіксований словотвірний варіант від *грядка* – лексема *з'р'адоч'ка* (Врм), де суфікс *-очк-* набуває демінутивного значення (порівняймо: *з'р'адка* – 'ділянка землі, здебільшого для вирощування овочів', *з'р'адоч'ка* – 'ділянка землі для вирощування одного виду овочів').

Назву *з'р'адка* зафіксовано на позначення ділянки землі, здебільшого для вирощування овочів, паралельно з назвою *ого'род* (Клн, Врм, Клщ), а також на позначення ділянки землі для вирощування одного виду овочів (Лпл, Клб, Льч). Праслов'янський за походженням номен *з'р'адка* вже посів чільне місце в системі народної географічної термінології [13, с. 122–129]. Розмежовуємо засвідчені номінації в однині та множині, оскільки назва *з'р'адки*, окрім семи 'присадибна ділянки землі, здебільшого для вирощування овочів' (Плщ, Бзп, Жвн, Нхй), яку інформанти використовують паралельно до назв *зо'род* (*ого'род*) та *зони*, зафіксована також як репрезентант сем 'земельна ділянка біля хати, де ростуть квіти, інколи овочі' (Плщ), 'низина з пологими схилами' (Клщ) та 'невелика земельна ділянка' (Нхй).

Похідна від *грядка* назва *з'р'адоч'ка* також реалізує кілька сем: 'ділянка землі для вирощування одного виду овочів' (Пдс, Глм, Врм), 'невелика земельна ділянка' (Бгд). Для уточнення семантики мовці використовують також описову назву *з'р'адоч'ка дл'а к'в'іток*, що позначає земельну ділянку біля хати, де ростуть квіти, інколи овочі (ВХ) – і вживана паралельно із лексемою *кв'ітник*.

Земельну ділянку біля хати, де ростуть квіти або іноді овочі, представлено назвами *кв'ітник* (Квр, Клн, Лпл, Клб, Бзп, Жвн, Врм, Клщ, Льч, Бзб, Бгд, ВХ), *ро'садник* (Пдс, Глм, Бзп, Нхй, Бгд), *з'р'адки* (Плщ), *к'лумба* (Плщ), *цв'іточ'ник* (Плщ), *пол'і'садн'ік* (Клб), *з'р'адоч'ка дл'а к'в'іток* (ВХ). Номен *пол'і'садн'ік* зрідка трапляється в досліджуваному ареалі, його засвідчено переважно в східностепових [11, с. 146; 12, с. 408] та західноподільських [9, с. 131] говірках.

Окремою семантичною мікрогрупою є назви, що репрезентують значення «земельні ділянки за місцем розташування». Для реалізації семи 'город, доданий до основного біля будинків або розміщений у полі' найуживанішим є номен *добавка* (Пдс, Плщ, Квр, Клн, Глм, Бзп, Врм, Нхй, Льч, Бзб, Бгд, ВХ), що має прозору мотивацію: додана для обробітку частина землі. Подібну мотивацію для позначення цієї семи має лексема *над'іл* (Клб). Зафіксовано також назви *фа'зенда* (Пдс), *в'пол'і* (Глм), *зим'л'а* (Клб), *по'м'ірки* (Клб), *нива* (Клщ). Назву *фа'зенда* інформанти мотивують розташуванням далеко за межами населеного пункту. Номен *по'м'ірки* – назва літературна, що означає шмат городу, поля, який є додатковим наділом [СУМ VII, с. 125], – у говірках зафіксований тільки в множині. Лексеми *в'пол'і*, *зим'л'а*, *нива* вказують на безпосереднє розташування таких доданих ділянок, оскільки для додаткових наділів зазвичай виділяли окреме поле, яке розмежовували для обробітку.

Оскільки територія Лівобережної Черкащини має подекуди болотисту місцевість, то в кількох говірках на позначення городу поблизу болота зафіксовано назви *на бол'от'і* (Квр, Бзп), *зо'род* (Лпл), *п'ід бол'отом* (Клб), *б'іл'а болота* (Врм), мотивовані місцем розташування земельної ділянки. Як бачимо, репрезентанти семи представлені прийменниково-іменниковими конструкціями, що є типовою ознакою номінації об'єктів зі значенням простору в сучасних говірках і заслуговують на окреме повноцінне дослідження.

На позначення земельної ділянки на місці викорчуваного лісу, саду зафіксовано номени *поле* (Пдс), (Глм), *нове поле* (Лпл), *р'їл'а* (Бгд), *йар загул'ав* (Квр), *ц'їли'на* (Плш, Клн, Бзб), *ц'їл'ови'на* (Лпл), *вирубка* (Лпл, Клб), *закладка саду* (Клб), *гайок* (Бзп), *у саду* (Нхй), *викорчуване* (Лвч, ВХ). Назва *поле* (*пол'е*) у цьому випадку звужує семантику, що уточнено в складеному найменуванні *нове поле*. Майже в усіх досліджуваних говірках інформанти використовують лексему *р'їл'а* ще й на позначення виораного поля. Нове значення виникло внаслідок метонімічного перенесення. Лексеми *ц'їли'на*, *ц'їл'ови'на* мотивовані першим обробленням земельної ділянки. Назви *вирубка*, *викорчуване* пов'язані з процесами підготовки до обробітку. Номени *у саду*, *закладка саду* фіксують збереження назви колишньої реалії. Важко пояснити вживання лексеми *гайок* на позначення цієї семи. Можна лише припускати, що на місці викорчуваного лісу, саду могли залишатися поодинокі дерева, тому в мовця й виникла асоціація з гаєм. Для двослівного номена *йар загул'ав* мотивацію не встановлено.

Земельну ділянку, яку заливають весняні води, представлено однослівними назвами *долина* (Клн, Бзб), *дол'ина* (Клщ, Лвч), *затлава* (Клн), *затопил'о* (Лпл), *затопило* (Врм), *низи'на* (Клб), *бериг* (Бзп), *бал'ка* (Жвн), а також двослівними – *зал'їл'о водою* (Нхй), *по'топом зал'їл'о* (Бгд), *дол'иною трохи* (ВХ), *затоплює водою* (Бзп). Ці назви переважно вказують на обниженість земельної ділянки, що й стає причиною затоплення водами навесні.

Частину городу, багату на вологу, називають переважно за місцем розташування: *у бериз'ї* (Пдс, Квр, Бгд, ВХ), *до берега* (Плш, Клн, Клб, Бзп, Врм, Лвч), *на низу* (Нхй), *на бол'от'ї* (Бгд). Назви *дол'ина* (Глм), *л'ївада* (Лпл), *вибал'ок* (Жвн), *низи'на* (Жвн) вказують на розширення значення загальних назв (*долина*, *левада*, *вибалок*, *низина*), які позначають обниження на присадибній земельній ділянці, де збирається волога. Зафіксовано також двослівний номен *береговий город* (Лпл), що конкретизує розташування не окремого місця на земельній ділянці (окреме місце в говірці – *л'ївада*), а всієї площі.

Диференційною ознакою для виокремлення ще однієї семантичної мікрогрупи слугує розмір. На позначення семи 'велика земельна ділянка, призначена для обробітку' зафіксовано назви *поле* (Плш), *пол'е* (Глм, Лпл, Лвч), *плош'а* (Клн), *пл'ош'а* (Глм, Бзп, ВХ), *велика площ'а* (Клб), *вел'ика пл'ош'а* (Клщ), *у'їд'а* (Клщ), *гик'тари* (Нхй), *д'їл'анка* (Бгд). Лише в с. Ліпняве Канівського району вдалося зафіксувати назву на позначення земельної ділянки з чітко зазначеною площею (півгектара) – *на'д'їл* (Лпл).

Сему 'широке рівне поле' представлено спорадичними назвами *р'ївни'на* (Пдс, ВХ), *пол'е* (Глм), *р'ївна земл'а* (Лпл), *р'ївне поле* (Бзп).

На позначення вузької земельної ділянки, призначеної для обробітку, засвідчено номени *ст'ожка* (Пдс, Лпл, Клб, Врм, Нхй), *огород* (Плш), *вуз'кий городик* (Квр), *город* (Глм), *клаптик* (Клб), *митровка* (Бзп), *полосойу* (Врм), *с'мужка* (Клщ, Лвч, Бгд), а також конотативну сполуку *йазик б'їл'ий як город* (ВХ). Назви *город*, *огород* розширюють свою семантику, а інші лексеми мають прозору мотивацію.

На позначення невеликої земельної ділянки зафіксовано лексеми *ж'мен'а зимл'ї* (Квр), *д'їл'анка* (Клн, Клб), *кл'анот'* (Глм), *сотка* (Лпл), *ку'соч'ок* (Бзп), *ку'сок* (Клщ), *ла'нок* (Жвн), *з'р'адки* (Нхй), *з'р'адоч'ка* (Бгд), *кл'антик* (Нхй), *клаптик* (Бзб), *мал'е поле* (Врм), *мал'а д'їл'анка* (Лвч), *невел'ич'ка пл'ош'а* (ВХ), *невел'икий город* (Нхй). Двослівний номен *ж'мен'а зимл'ї* мотивовано шляхом метафоричного перенесення. Лексеми *ку'соч'ок*, *ку'сок*, *кл'антик*, *клаптик* набули термінологічного значення, перейшовши з розряду загальновживаних слів. Назви *ла'нок*, *з'р'адки*, *з'р'адоч'ка* мають у своїй будові демінутивні суфікси.

Зазначимо, що під час опитування інформантів ми ставили запитання про велику і невелику земельні ділянки загалом, не уточнюючи, про що саме – поле чи город – ідеться, і, проаналізувавши відповіді, можемо стверджувати, що у свідомості діалектоносіїв чітко

зафіксовано розмежування великої площі – поля – та невеликої ділянки, яка викликає асоціації тільки з реалією, що позначає основний город або ділянку, додану до основної.

Висновки та перспективи дослідження. Отже, ЛСГ назв земельної ділянки, призначеної для обробітку, у лівобережних середньонадніпрянських говірках є розгалуженою системою в складі народної географічної термінології, що представлена загальноновживаними назвами переважно слов'янського походження. Досліджувана тематична група лексики досить архаїчна, для процесів номінації продуктивними залишаються однослівні номени, хоча в говірках зафіксовано й окремі двослівні та описові назви. У низці випадків засвідчено розширення семантики та переходу лексем з однієї семантичної підгрупи до іншої. У низці випадків засвідчено розширення семантики та переходу лексем із однієї семантичної підгрупи до іншої або її звуження, унаслідок чого спостерігаємо семантичний синкретизм репрезентантів сем у межах ТГЛ і поза нею. У зв'язку з цим перспективу вбачаємо в докладному вивченні інших лексико-семантичних груп досліджуваного семантичного простору.

Список скорочень назв населених пунктів

Бзб – с. Безбородьки, Бзп – с. Безпальче, Нхк – с. Нехайки Драбівського району; с. Бгд – Богдани, ВХ – с. Великий Хутір, Глм – с. Гельмязів, Клн – с. Каленики, Квр – с. Коврай-1, Пдс – с. Підставки, Плш – с. Плешкані Золотоніського району; Врм – с. Вереміївка, Жвн – с. Жовнине, Клщ – с. Кліщинці Чорнобаївського району, Клб – с. Келеберда, Лпл – с. Ліпляве Канівського району.

Список використаної літератури

1. Гримашевич Г. І. Динамічні процеси в побутовій лексиці середньополіських говірок. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Філологія*. Харків, 2012. № 1021. Вип. 66. С. 139–143.
2. Гриценко П. Ю. Моделирование системы диалектной лексики. Київ : Наукова думка, 1984. 227 с.
3. Малько Р. Н. Географическая терминология чешского и словацкого языков (на общеславянском фоне). Минск : Наука и техника, 1974. 142 с.
4. Марусенко Т. А. Материалы к словарю украинских географических апеллятивов (названия рельефов). *Полесье (Лингвистика. Археология. Топонимика)*. Москва, 1968. С. 206–255.
5. Потапчук І. М. Народна географічна термінологія в західноподільських говірках : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Кам'янець-Подільський, 2012. 315 с.
6. Рудницький Я. Географічні назви Бойківщини. Львів, 1982. 246 с.
7. Сіденко Н. П. Географічна аплелятивна лексика східностепових говірок Центральної Донеччини : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Донецьк, 2003. 261 арк. : карти.
8. Слободян О. В. Географічна народна термінологія українських східнослов'янських говірок Луганщини : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Старобільськ, 2017. 586 с.
9. Толстой Н. И. Славянская географическая терминология. Семасиологические этюды / отв. ред. С. Б. Бернштейн. Москва : Наука, 1969. 260 с.
10. Шийка С. В. Народна географічна термінологія Ровенщини : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2013. 288 с.
11. Яшкін І. Я. Беларускія географічныя назвы : тапаграфія (гідралогія). Мінск : Навука і техника, 1971, 256 с.
12. Hrabec S. Nazwy geograficzne Huculszczyzny. Kraków. 1950. № 2. 264 s.
13. Nitsche P. Die Geographische Terminologie des Polnischen. Köln–Graz. 1964. 339 s.
14. Schütz J. Die geographische terminologie des Serbokroatische. Berlin. 1957. 113 s.

Умовні скорочення використаних джерел

Григорян – Григорян Э. А. Словарь местных географических терминов болгарского и македонского языков. Ереван, 1975. 260 с.

Громко – Громко Т. В, Лучик В. В, Поляруш Т. І. Словник народних географічних термінів Кіровоградщини. Кіровоград, 1999. 224 с.

Данилюк – Данилюк О. К. Словник народних географічних термінів Волині. Луцьк, 2013. 148 с.

ЕСУМ – Етимологічний словник української мови : в 7 тт. / за ред. О. С. Мельничука. Київ : Наукова думка, 1982. Т. 1. 632 с.

Мурзаєв – Мурзаєв Э. Словарь местных географических терминов. Москва : Географгиз, 1959. 303 с.

СУМ – Словник української мови : В 11-ти томах / за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1975. Т. VI. 832 с.

Черепанова – Черепанова Е. А. Народная географическая терминология Черниговско-Сумского Полесья : словарь. Сумы, 1984. 274 с.

References

1. Hrymahsevykh, H. I. (2012). Dynamichni protsesy v pobutovii leksytsi serednopoliskyykh hovirok [Dynamic processes in the everyday vocabulary of Middle Polissia patois]. In : *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina. Seriya : Filolohiia* [Bulletin of Kharkiv V. N. Karazin National University. Series : Philology]. Kharkiv, 1021, 66, 139–143 (in Ukr.).
2. Hrytsenko, P. Yu. (1984). Modeliuvannia systemy dialektnoi leksyky. [Modeling of dialect vocabulary system] : monograph. Kyiv : Naukova dumka, 227 (in Ukr.).
3. Malko, R. N. (1974). Geograficheskaya terminologiya cheshskogo i slovackogo yazykov (na obshcheslavyanskom fone) : monografiya [The geographical terminology of Czech and Slovak languages (common Slavonic background)] : monograph. Minsk : Nauka i tekhnika, 142 (in Russ.).
4. Marusenko, T. A. (1968). Materialy k slovaryu ukrainskikh geograficheskikh apellyativov (nazvaniya rel'efov). [Materials to the dictionary Ukrainian geographical appellative (name reliefs)]. In : *Poles'e (Lingvistika. Arheologiya. Toponimika)* [Polesie (Linguistics. Archeology. Toponymy)]. Moskva : Nauka, 206–255 (in Russ.).
5. Potapchuk, I. M. (2012). Narodna heohrafichna terminolohiia v zakhidnopolidskyykh hovirkakh [The folk geographical terminology of Western Podillya dialects]. PhD dissertation (Ukrainian language). Kamyanets-Podilskyi, 315 (in Ukr.).
6. Rudnytskyi, Ya. (1982). Heohrafichni nazvy Boikivshchyny : monografiya [Geographical names of Boykivschina : monograph]. Lviv, 246 (in Ukr.).
7. Sidenko, N. P. (2003). Heohrafichna apeliativna leksyka skhidnostepovykh hovirok Tsentralnoi Donechchyny [Geographical appeal lexicon of Eastern steppe dialects from Central Donetsk]. PhD dissertation (Ukrainian language). Donetsk, 261 (in Ukr.).
8. Slobodian, O. V. (2017). Heohrafichna narodna terminolohiia ukrainskyykh skhidnoslobozhanskykh hovirok Luhanshchyny [Geographical folk terminology in Ukrainian East Slobozhanchyna patois]. PhD dissertation (Ukrainian language). Starobilsk, 586 (in Ukr.).
9. Tolstoj, N. I. (1969). Slavyanskaya geograficheskaya terminologiya. Semasiologicheskie etyudy [Slavic geographical terminology. Semasiological studies]. Moskva : Nauka, 260 (in Russ.).
10. Shyika, S. V. (2013). Narodna heohrafichna terminolohiia Rovenshchyny [The folk geographical terminology of Rivne]. PhD dissertation (Ukrainian language). Kyiv, 288 (in Ukr.).
11. Yashkin, I. Ya. (1971). Belaruskaya geografichnaya nazvy: tapografiya (gidralogiya) : monografiya [Belarusian geographical names: the topography (the hydrology) : monograph]. Minsk : Navuka i tekhnika, 256 (in Belarus.).
12. Hrabec, S. (1950). Nazwy geograficzne Huculszczyzny [Geographical names of the Hutsul region]. Krakow, 2, 264 (in Polish).
13. Nitsche, P. (1964). Die Geographische Terminologie des Polnischen [The geographic terminology of Polish]. Köln–Graz, 339 (in German).
14. Schütz, J. (1957). Die geographische terminologie des Serbokroatischen [The geographic terminology of Serbo-Croatian]. Berlin : Akademie-Verlag, 113 (in German).

List of used sources and their abbreviations

- Григорян – Grigoryan, E. A. (1975). Slovar' mestnykh geograficheskikh terminov bolgarskogo i makedonskogo yazykov [The dictionary of folk geographical terminology Bulgarian and Macedonian languages]. Erevan, 265 (in Russ.).
- Громко – Hromko, T. V., Luchyk, V. V., Polyarush, T. I. (1999). Slovyk narodnykh heohrafichnykh terminiv Kirovohradshchyny [The folk geographical term dictionary of Kirovograd region]. Kyiv ; Kirovograd : KDPU, 224 (in Ukr.).
- Данилюк – Danylyuk, O. K. (2013). Slovyk narodnykh heohrafichnykh terminiv Volyni [The folk geographical term dictionary of Volyn]. Luts'k : Vezha-druk, 148 (in Ukr.).
- ЕСУМ – Melnychuk, O. S. (Ed.) (1982). Etymolohichnyi slovyk ukrainskoi movy [Etymological Dictionary of Ukrainian language] : u 7 t. Kyiv : Naukova dumka, I, 632 (in Ukr.).
- Мурзаев – Murzaev, E. & Murzaeva V. (1959). Slovar' mestnykh geograficheskikh terminov [The dictionary of folk geographical terminology]. Moskva : Geografiz, 303 (in Russ.).
- СУМ – Bilodid, I. K. (Ed.) (1975). Slovyk ukrainskoi movy [Ukrainian vocabulary] : v 11 t. Kyiv : Naukova dumka, VI, 832 (in Ukr.).
- Черепанова – Cherepanova, E. A. (1984). Narodnaya geograficheskaya terminologiya Chernigovsko-Sumskogo Poles'ya : slovar' [The folk geographical terminology of Chernigov-Sumy Polesie : dictionary]. Sumy, 274 (in Russ.).

I. V. ZADOROZHNIYA. LEXICAL UNITS TO MARK LAND PLOT IN THE FOLK GEOGRAPHICAL TERMINOLOGY IN THE PATOIS OF LEFT BANK OF CHERKASY REGION

Summary. Introduction. *For the Ukrainian people, work on the land is an integral part of existence and well-being. Despite active changes in the environment the language system manages to retain archaic features. Names of land plots are part of folk geographical terminology. This thematic group has a complex internal differentiation, so it was chosen for research.*

Purpose. *The purpose of the article is to present the repertoire and semantic structure of the names of the land plot intended for cultivation; to analyze the structure and features of the nomination; to record the peculiarities of the life of the nomen.*

Results. *The names different from the literary standard are revealed, the motivational models of creation are traced, the origin of the names that make up the core of the word-forming chain is attested. The expansion of semantics and the transition of tokens from other thematic groups to the system of folk geographical terminology is noted.*

Most of the names that were presented to denote the land plot in the left-bank Middle Dnieper dialects are archaic and one-word nouns, which are characteristic of terminological systems, remain productive for nomination processes. At the same time, folk geographical terminology is gradually disappearing from the active use of dialect carriers due to time or driving processes in the environment, which gives rise to the replacement of permanent monosyllabic nouns with prepositional-noun constructions and descriptive names.

Originality. *The names of the land plot intended for cultivation have never been in the center of research in the Middle Upper Dnieper conversations, so the scientific novelty of the study is to reflect their repertoire, structure of names and semantics.*

Conclusion. *The complex semantic structure and numerous lexical-semantic and word-forming, as well as motivational features of the nomination processes in the system of names of folk geographical terminology remain open for research. A fixed dialect text remains the best for observing the speech processes of dialect carriers.*

Key words: *names of land plot, folk geographical terminology, Mid-Upper-Dnieper dialects, nomination.*

Надійшла до редакції 14.09.20
Прийнято до друку 28.10.20